

Francis Loyens

DE PREEKSTOEL 3 AUGUSTUS 2026

Ik had nooit gedacht dat ik ooit op een preekstoel zou staan. En al helemaal niet op een zomerse maandagavond. Het is dan ook met enige schroom dat ik hier vandaag het woord neem. Als ik aan een preekstoel denk, denk ik spontaan aan een priester of diaken. Zij spreken, ik luister meestal. Van hieruit klinkt vaak de uitleg en de duiding. Het lijkt dan allemaal zo logisch, zo helder en zo samenhangend. Aan de andere kant zit ik te luisteren, te proberen volgen, soms instemmend, soms met heel wat vragen. Wie hier staat, heeft bovendien meestal theologie of godsdienstwetenschappen gestudeerd. Dat geeft hun woorden een vanzelfsprekende deskundigheid. Ik bevind me veel vaker aan de andere kant: als luisteraar. Iemand die probeert te begrijpen, die zich laat raken, maar ook iemand die blijft zoeken en vragen stellen. En toch wil ik vandaag spreken, niet als iemand die antwoorden heeft, maar vanuit de binnenkant van mijn eigen geloofsweg, hoe ongewoon dat ook voelt. In gedachten daal ik daarom van deze preekstoel af. Het liefst zou ik gewoon tussen jullie zitten, in een kring, waar we elkaar kunnen vertellen over onze weg als gelovige. Waar we luisteren naar elkaars verhalen, onze vragen en ervaringen delen, en elkaar bemoedigen in het zoeken naar God.

Spreken over mijn persoonlijke geloofsovertuiging, doe ik met enige aarzeling. Geloof is iets heel persoonlijks. Het behoort tot de diepste laag van een mens. Toch geloof ik dat het belangrijk is om er af en toe woorden aan te geven. Niet om anderen te overtuigen, maar om te getuigen van wat mij draagt. Ik sta hier dus niet als priester of religieus. Ik heb geen wijding ontvangen en geen religieuze geloften afgelegd. De enige geloften die ik heb uitgesproken, zijn mijn trouwbeloften bij ons huwelijk. Voor mij is christen zijn geen laagje bovenop mijn leven. Het is ook niet iets dat ik reserveer voor de zondagsviering. Het is de bedding waarin mijn leven zich afspeelt. Het bepaalt hoe ik probeer echtgenoot te zijn, vader en al drie keer grootvader, hoe ik mijn werk beleef en hoe ik naar mensen en de samenleving kijk. Dat geloof heb ik van thuis uit meegekregen. Het hoorde gewoon bij ons gezin. Op school en in de jeugdbeweging werd dat nog versterkt. Lange tijd leek dat vanzelfsprekend. Maar die vanzelfsprekendheid blijft niet vanzelf bestaan. En misschien is dat ook maar goed. Er komt immers een moment waarop ieder van ons zich de vraag moet stellen: is dit geloof nog wel mijn geloof? Bij sommigen gebeurt dat heel plots, door een ingrijpende gebeurtenis. Bij anderen is het een langzaam proces, waarbij het geloof stilaan naar de achtergrond verdwijnt. De secularisering van onze samenleving speelt daarin zeker mee. Sommigen ervaren ook dat het geloof geen antwoorden meer lijkt te geven op hun vragen. Ook ik heb mij het geloof dat ik als kind ontving, opnieuw eigen moeten maken. Niet door een spectaculaire bekering of een bijzondere religieuze ervaring. Ik heb nooit het gevoel gehad dat God mij rechtstreeks aansprak of een uitzonderlijke openbaring gaf. En toch durf ik vandaag zeggen dat mijn geloof méér is dan het resultaat van mijn eigen zoeken. Achteraf zie ik een weg waarop ik mij gedragen heb geweten, soms zonder dat ik het op dat moment besepte.

Als mensen mij vragen wat mijn geloof draagt, dan denk ik spontaan aan twee teksten uit het Nieuwe Testament. Twee teksten die heel verschillend zijn, maar die samen verwoorden hoe ik

christen probeer te zijn. De eerste is de proloog van het Johannesevangelie: "In het begin was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God. Alles is door Hem geworden en zonder Hem is niets geworden van wat geworden is. In Hem was leven, en dat leven was het licht der mensen. En het licht schijnt in de duisternis, maar de duisternis nam het niet aan". En verder: 'Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond. Deze tekst wordt in principe gelezen tijdens de hoogmis met Kerstmis. Maar doorgaans wordt die op dat moment vervangen door de meer concrete beschrijving van het kerstverhaal over Maria, Jozef, het stalletje in Bethlehem, de os en de ezel... Die Johannesproloog is voor mij een van de mooiste teksten uit de Bijbel. Je kan het het heel jaar door lezen. Elke keer als ik de tekst lees, word ik opnieuw geraakt. Er spreekt een diepte uit die mij blijft aanspreken. Het is een tekst die geen eenvoudige antwoorden geeft, maar juist de grote vragen van het mens-zijn oproept. Wie zijn wij? Waar komen wij vandaan? Waarheen zijn wij onderweg? Wat betekent het om te leven in het licht, terwijl het duister nooit ver weg is? Misschien is dat wel de reden waarom ik zo van deze tekst houd. Het is bijna een filosofische meditatie. Ze nodigt mij uit om na te denken, te zoeken, te twijfelen en telkens opnieuw te kiezen. Dat doe ik dan ook door boeken te lezen, tijdschriften ter hand te nemen, naar lezingen te gaan,... Want geloven is voor mij nooit iets vanzelfsprekends geweest. Ik heb nooit het gevoel gehad dat je God kunt bewijzen. Geloven is eerder de keuze om je toe te vertrouwen aan iemand die altijd groter blijft dan wat je kunt begrijpen. Je zou het een geloofssprong kunnen noemen: de moed om te vertrouwen, ook wanneer niet alles duidelijk is. Die spanning tussen licht en duisternis, tussen vertrouwen en onzekerheid, herken ik in mijn eigen leven. Juist daarom voel ik mij zo thuis in deze woorden. Ze geven taal aan mijn eigen zoektocht. Maar als deze eerste tekst mij helpt te begrijpen waarom ik geloof, dan is er een tweede tekst die mij telkens weer herinnert aan hoe ik dat geloof wil beleven. Dat is het evangelie waarin Jezus zegt: "Ik had honger en je hebt Mij te eten gegeven, Ik had dorst en je hebt Mij te drinken gegeven." En wanneer de mensen verbaasd vragen: "Heer, wanneer hebben wij U dan gezien?", antwoordt Hij: "Alles wat je gedaan hebt voor een van de minsten van mijn broeders en zusters, heb je voor Mij gedaan." Mattheüs, 25,31-46. Die lange opsomming van wat we moeten doen, staat er liefst drie keer in. Dat is didactiek avant la lettre: de toepassing van het herhalingsprincipe. We kunnen niet zeggen dat we het niet gehoord hebben. De woorden uit Mattheus 25 raken mij misschien nog wel het meest, omdat ze elke vorm van vrijblijvendheid wegnemen. Ze maken het geloof heel concreet. Uiteindelijk gaat het niet alleen om wat ik belijd, maar vooral om hoe ik met mensen omga. Daar wordt mijn geloof zichtbaar. Daar krijgt het handen en voeten. Toen besepte ik opnieuw: mijn geloof is geen theorie. Voor mij horen deze twee teksten daarom onlosmakelijk bij elkaar. De proloog van Johannes tilt mij op naar het mysterie van God en naar de grote vragen van het bestaan. Het evangelie van de werken van barmhartigheid brengt mij vervolgens weer met beide voeten op de grond, naar de concrete mens naast mij. De ene tekst nodigt mij uit tot contemplatie, de andere roept mij op tot engagement. De ene spreekt over het Woord dat mens geworden is, de andere laat zien hoe dat Woord opnieuw mens wordt wanneer wij liefhebben, dienen en ons laten raken door het lijden van anderen.

Als ik terugblik op mijn leven, dan durf ik spreken van een roeping. Niet omdat ik ooit een stem uit de hemel heb gehoord, maar omdat ik achteraf een rode draad zie. Een rode draad die drie sporen samenbrengt: die van het onderwijs, die van het beleid en die van de inspiratie.

Als oudste van zes kinderen kreeg ik al vroeg verantwoordelijkheid. Terwijl mijn ouders werkten, hielp ik mijn jongere broers en zussen met lezen en huiswerk. Toen wist ik natuurlijk nog niet dat ik ooit mijn leven aan onderwijs zou wijden. Maar achteraf denk ik: misschien begon het daar. Van onderwijzer werd ik pedagoog. Van docent groeide ik naar beleid. Eerst in de lerarenopleiding, daarna in de hogeschool, later als bisschoppelijk gedelegeerde voor onderwijs en vandaag ook als voorzitter van Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Als ik erop terugkijk, lijken het heel verschillende opdrachten. Voor mij voelen ze als éénzelfde weg." Ik geloof dat onderwijs mensen doet groeien. Niet alleen in kennis, maar als mens. Ik heb altijd graag gezien hoe een leerling of student gaandeweg openbloeit, vertrouwen krijgt en zijn eigen talent ontdekt. Sommigen vragen mij waarom ik de klas heb ingeruild voor beleid. Mijn antwoord is eenvoudig: ook beleid is een vorm van zorg. Goed beleid maakt het mogelijk dat velen hun werk goed kunnen doen." Ook daarom is onderwijs voor mij nooit zomaar een beroep geweest. Maar misschien is het derde spoor wel het belangrijkste. Ik geloof niet in neutraal onderwijs. Achter elke school zit een mensbeeld. Achter elke pedagogische keuze schuilt een visie op wat een mens gelukkig maakt."

Mensen vragen mij vaak: wat maakt een katholieke school vandaag nog katholiek?" Ik moet nu terugdenken aan mijn zes jaar in het college bij de paters in Lanaken. Dat was een katholieke school. Ze werd opgericht door de congregatie, er gaven paters en in mijn tijd ook al heel wat leken les, en de leerlingen waren allemaal katholiek. Ik denk dat van de twaalfjarigen iedereen het vormsel had ontvangen. We hadden tweewekelijks een klasmiss, de kerkelijke feesten werden gevierd, en als intern werd de dag gestart en beëindigd met een gebedsmoment in de kapel. In de meimaand trokken we elke avond naar de Mariakapel. En geregeld waren er biechtvieringen. Dat gebeurde altijd met een grote vanzelfsprekendheid, zij het dat we niet altijd goesting hadden om bij een pater die we kenden te biechten te gaan, zeker als die de reputatie had om goed door te vragen. Zo zag mijn school eruit. Ik weet zeker dat velen zich hierin zullen herkennen. We noemen zo'n school vandaag de katholieke monoloogschool. Mensen hebben herinneringen aan zo'n school, aan de lessen, de godsdienstbeleving die alles omvatte, de sfeer... Welnu we moeten oppassen om dat model als norm te hanteren om de huidige scholen aan te toetsen. We leven in een totaal andere context. Zo'n katholieke monoloogschool zou vandaag niet meer pakken. Tenzij misschien als klein niche school, zoals in sommige buitenlandse landen waar de katholieke school vaak privéonderwijs is dat zich richt tot doorgaan een elitair publiek. Ik merk ook dat dit beeld van de monoloogschool vaak overheerst bij degenen die nog nooit een stap in een katholieke school hebben gezet. Zij denken dat er in het model van de vorige eeuw nog steeds zieltjes moeten gewonnen worden en stellen zich daar dan terecht vragen bij. Onze katholieke scholen hebben de voorbije jaren een ontwikkeling doorgemaakt. Van de monoloogschool zijn ze geëvolueerd tot open scholen waar iedereen welkom is, ongeacht de levensbeschouwing die men heeft. Niemand moet bij de inschrijving een doopbewijs voorleggen. Iedereen is welkom. Dat betekent dat we de dialoog tussen al die verschillende overtuigingen centraal stellen. We staan op die manier dicht bij de betekenis van het woord 'katholiek'? Grieks (Katholicos): "Open, voor iedereen, voor de wereld". Katholiek onderwijs is niet katholiek omdat iedereen katholiek is. Katholiek onderwijs is katholiek omdat het zich laat inspireren door het evangelie. Dat betekent niet dat we betere mensen zijn dan anderen. Het betekent wel dat wij bewust uit een bron willen leven. Onze katholieke scholen willen gastvrije scholen zijn. Het is een dienst aan onze

samenleving. Onze katholieke scholen staan voor kwaliteit. Er wordt veel gesproken over kwaliteit. Het is mijn diepste overtuiging dat die kwaliteit niet los staat van onze inspiratie. De kwaliteit van onze scholen kan en mag je niet alleen uitdrukken in cijfers op internationale toetsen. Kwaliteit is meer dan de score op PISA. Die geeft een veel te beperkt beeld van wat wij onder kwaliteit verstaan. Natuurlijk moeten leerlingen goed leren lezen, rekenen en denken. Daar mag geen enkele school zich van afmaken. Maar als een leerling met schitterende punten de school verlaat zonder ooit geleerd te hebben wat verantwoordelijkheid, verbondenheid of zorg voor de zwakste betekent, dan is onze opdracht niet voltooid." Misschien is dat wel waarom ik mij na al die jaren nog altijd zo thuis voel in het onderwijs. Omdat ik er elke dag opnieuw iets herken van die twee evangelieteksten waarmee ik begon. Het Woord dat mensen uitnodigt om te groeien. En Christus die ons tegemoetkomt in elke leerling, in elke leraar en in elke kwetsbare mens die aan onze zorg wordt toevertrouwd."

Maar natuurlijk blijft de vraag: hoe probeer ik dat zelf te beleven? Want geloven is gemakkelijk om over te spreken. Moeilijker is het om ernaar te leven." Ik zou het willen samenvatten in drie woorden: voeden, dienen en vieren. Mijn geloof leeft van het Woord. Het krijgt handen en voeten in de dienst aan de samenleving. En het wordt telkens opnieuw gevoed in de liturgie en het gebed. Gedurende een tiental jaren kwamen mijn vrouw en ik elke maand samen met een kleine groep rond een evangelietekst. Na een lange werkdag hadden we soms weinig zin om nog te vertrekken. En toch zeiden we op de terugweg bijna altijd hetzelfde: "Het was weer de moeite waard." Dat waren avonden waarop het evangelie geen oude tekst bleef, maar een levend woord werd dat ons aansprak, uitdaagde en soms ook corrigeerde. "God geeft ons zijn Woord niet opdat wij zijn Woord zouden veranderen, maar opdat zijn Woord ons zou veranderen": Dat was een echte ontdekking. Ik heb nooit kunnen geloven dat geloof alleen iets voor de privésfeer zou zijn. Integendeel. Juist omdat ik geloof, voel ik mij geroepen om verantwoordelijkheid op te nemen in de samenleving. Niet om anderen te overtuigen, maar om vanuit het evangelie mee te bouwen aan een menswaardige wereld. Daarom heb ik mij altijd met zoveel overtuiging ingezet voor het onderwijs. Daarom engageer ik mij al bijna dertig jaar voor Christen Forum Limburg. Daarom werk ik mee aan Logia. Niet omdat christenen het beter weten dan anderen, maar omdat ook onze traditie iets waardevols in het maatschappelijk gesprek kan inbrengen. Daarom ook dat ik dit initiatief van de Preekstoel waardevol vind. Wij hoeven niet luid te roepen. Wij hoeven ons ook niet groter voor te doen dan we zijn. Maar we hoeven ons evenmin te schamen voor het evangelie. Het is een boodschap van hoop, van menselijke waardigheid, van vergeving en verbondenheid. Daar mogen we met bescheidenheid, maar ook met vertrouwen voor uitkomen. Een van de meest intense geloofservaringen van de voorbije jaren was onze reis naar het Heilig Land. Het was geen toeristische reis. Op elke plaats waar Jezus had geleefd of gesproken, lasen we het passende evangelie, luisterden we naar elkaars getuigenis en vierden we eucharistie. Daardoor werden de evangelieverhalen voor mij geen geschiedenis uit een ver verleden, maar een levende werkelijkheid. Alsof de afstand van tweeduizend jaar even wegviel. Tenslotte wil ik mijn geloof ook vieren. Want een christen leeft niet alleen van engagement. Wie alleen geeft, raakt ooit uitgeput. Ik heb momenten nodig waarop ik opnieuw mag ontvangen: in de eucharistie, in de stilte, in het gebed. Daar word ik eraan herinnerd dat het uiteindelijk niet mijn werk is dat de wereld draagt, maar Gods genade. Daar hoor ik telkens opnieuw die woorden die mij blijven begeleiden: "Heer, naar wie zouden wij gaan? Uw woorden zijn woorden van eeuwig leven." En ook: "Blijf in Mij zoals

Ik in u." Dat zijn woorden die mij telkens opnieuw richting geven. Of zoals vandaag, op 3 augustus, in het evangelie klinkt. Er was de ervaring geweest van de broodvermenigvuldiging, toen de leerlingen de boot opstapten om naar de overkant van het meer te varen. Jezus trok zich nog even terug om te bidden. Vervolgens stapte hij over het water naar de leerlingen. Zij meenden een spook te zien. Hou moed zegt hij, ik ben het. Ook als het stormt ben ik er.

Misschien is dat wel de kern van mijn geloof. Ik blijf zoeken, vragen stellen en mij verwonderen over het mysterie van God. Ik weet lang niet op alles een antwoord, en misschien hoeft dat ook niet. Wat voor mij telt, is dat die zoektocht mij helpt om met meer liefde, meer aandacht en meer barmhartigheid in het leven te staan. Dan wordt geloven geen theorie, maar een manier van leven. Dan proberen we het Woord zichtbaar te maken in de liefde die je aan anderen geeft. Dat is het christendom zoals ik het probeer te beleven. En als God het belooft... mag ik die weg nog een tijd verder gaan.